

SKETCH

Journal of City and Regional Planning
Şehir ve Bölge Planlama Dergisi

E-ISSN:2687-5101

2019
v.01
n.01

in the name of Mersin University | Mersin Üniversitesi adına

Owned by | Sahibi

Prof. Dr. Mehmet İsmail YAĞCI

Dean of the Faculty of Architecture | Mimarlık Fakültesi Dekanı

Editor | Editör

Yasemin SARIKAYA LEVENT

Section Editors | Bölüm Editörleri

Ali Cenap YOLOĞLU

Burak BELGE

Sinan BURAT

Yener BAŞ

Language Editor | Dil Editörü

Sinan BURAT

Secreteriat | Sekreteryası

Züleyha Sara BELGE

Seda SAKAR

Advisory Board | Danışma Kurulu

in alphabetical order | soyisim sırasına göre

- Müge AKKAR ERCAN, Prof. Dr. (Middle East Technical University, Turkey)
Burak BEYHAN, Prof. Dr. (Muğla Sıtkı Koçman University, Turkey)
Cânâ BİLSEL, Prof. Dr. (Middle East Technical University, Turkey)
Per CORNELL, Assoc. Prof. Dr. (University of Gothenburg, Sweden)
Bilge ÇAKIR, Assist. Prof. Dr. (Hatay Mustafa Kemal University, Turkey)
Olgu ÇALIŞKAN, Assoc. Prof. Dr. (Middle East Technical University, Turkey)
Valentina GIORDANO, Research Assoc. (University College London, UK)
Tamer GÖK, Prof. Dr. (Mersin University (retired), Turkey)
Zeynep GÜNAY, Assoc. Prof. Dr. (Istanbul Technical University, Turkey)
Serap KAYASÜ, Prof. Dr. (Middle East Technical University, Turkey)
Katarzyna LESNIEWSKA-NAPIERALA, Assist. Prof. Dr. (University of Lodz, Poland)
Tolga LEVENT, Assist. Prof. Dr. (Mersin University, Turkey)
Ana NIKOVIC, Dr. (Institute of Architecture and Urban and Spatial Planning of Serbia, Serbia)
Savaş Zafer ŞAHİN, Assoc. Prof. Dr. (Atılım University, Turkey)
İlhan TEKELİ, Prof. Dr. (Middle East Technical University (retired), Turkey)
Numan TUNA, Prof. Dr. (Middle East Technical University (retired), Turkey)
Tolga ÜNLÜ, Assoc. Prof. Dr. (Mersin University, Turkey)
Giorgio VERDIANI, Prof. Dr. (Università degli Studi di Firenze, Italy)
Tim WILLIAMS, Assoc. Prof. Dr. (University College London, UK)

SKETCH: THE JOURNAL OF CITY AND REGIONAL PLANNING (S:JCRP) is a peer reviewed international open access journal e-published twice a year on every June and December, addressing issues on planning and design of the built environment in various scales, emphasizing the interfaces between urban and regional planning, policy, design and management through a wide and interdisciplinary approach.

ESKİZ: ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA DERGİSİ (S:JCRP) farklı ölçeklerdeki yapıli mekânın planlaması ve tasarımına ilişkin alanlarında ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel niteliklere sahip çalışmalarını yayımlayarak şehir ve bölge planlama ve kentsel tasarım disiplinlerinde akademik bilgi birikimine katkıda bulunmayı amaçlayan; bu amaçla Haziran ve Aralık aylarında olmak üzere senede iki kere elektronik ortamda yayınlanan hakemli, açık erişimli ve uluslararası bir dergidir.

Sketch: Journal of City and Regional Planning is e-published by the Department of City and Regional Planning, Mersin University. Except for short quotations for review and citation purposes, written and visual materials should not be reproduced without permission. Editorial Board is not responsible for opinions or statements of contributors in this Journal.

Eskiz: Şehir ve Bölge Planlama Dergisi Mersin Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü yayınıdır. Kaynak gösterilerek yapılan kısa alıntılar dışında Dergide yayınlanan yazılı ya da görsel materyaller izinsiz kullanılmaz ve çoğaltılamaz. Yayın Kurulu, yazı içeriklerinden ve yazar görüşlerinden sorumlu değildir.

Publication Date | Yayın Tarihi

December | Aralık 2019

Type of Publication | Yayın Türü

Periodical | Süreli e-Yayın

Correspondance | İletişim

Mersin Üniversitesi, Çiftlikköy Kampusu

Mimarlık Fakültesi

33343 Yenişehir, Mersin—Türkiye

tel: +90.324.3610001—17721

faks: +90.324.3610109

e-mail: sketch@mersin.edu.tr

<http://sketchjournal.org>

CONTENT | İÇERİK

Önsöz | Introduction

İlhan TEKELİ

Articles | Makaleler

1. Ülkesel/Milli Fiziki Plan Üzerine Dördüncü Kez Konuşurken 1
İlhan TEKELİ
2. Osmanlı Toplumunu Sosyal Yapısının Kent Düzenindeki Temsili 15
Hayriye Oya SAF, Emre ERGÜL
3. Türkiye'de Sağlık Sistemindeki Dönüşümlerin Mekansal Etkileri:
Mersin Kenti Örneği 35
Sade GÜLTEKİN, Fikret ZORLU
4. Evaluating Urban Green Space Accessibility: Comparing Beşiktaş
and Şişli Districts 54
Semahat Ceren SAY, Esin ÇEVİK
5. Tarsus'ta Geleneksel Konuttan Cumhuriyet Dönemi Konutuna: İki
Örnek Yapı Özelinde Konut Mimarisinin Dönüşümü 71
Meltem UÇAR

ÖNSÖZ

Eskiz Türkiye'nin Şehir ve Bölge Planlama topluluğuna hoş geldi. Bahtı açık olsun.

Rahmetli arkadaşım Selim İlkin'le Türkiye'nin erken Cumhuriyet döneminde çok etkili olan Kadro dergisinin tarihini yazdığımızda, kitabın adını "Bir Cumhuriyet Öyküsü, Kadrocuları ve Kadro'yu Anlamak" diye koymuştuk. Derginin ve dergiyi çıkaranların tarihlerinin ayrı, ayrı olduğunu vurgulamak istemiştik. Dergilerin ayrı bir kimlikleri ve ayrı tarihleri olmaktadır. Belli bir bilim alanında çıkarılan bir derginin başarısı ve uzun ömürlü olması, büyük ölçüde kendi alanında bir kimlik oluşturabilmesine bağlı olmaktadır. Tabii dergide yayınlanan yazıların her birinin bilimsel yazı olma standartlarını gerçekleştirmesi gerekmektedir. Ama bu tek başına yeterli olmamaktadır. Derginin belirli bir kimlik oluşturabilmesi için belirli konularda yoğunlaşması, belirli epistemolojik tercihleri bulunması ve çevresinde belirli bir epistemolojik komünite oluşturması gerekmektedir. Günümüzün dünyasında bu epistemolojik komünite belirli bir yerelliğe kapanmamak, ağ ilişkileri içinde olabildiğince dünyaya yayılmak durumundadır.

Dergilerin tarihlerinin bize gösterdiğine göre dergi ve çevresinde onun kimliğini belirleyen epistemolojik komünitelerin çoğu kez başlangıçta planlanan biçimde gelişmediği, içinde geliştiği çevrenin sağladığı olanaklar içinde yeniden şekillendiğini göstermektedir. Olanaklar derken sadece derginin çevresinde toplananların adanmışlıklarını, maddi kaynaklarının büyüklüklerini /yeterliliklerini kastetmiyorum. Bunun ötesinde, derginin çıktığı zamanda ilgi alanında yaşanmakta olan gelişmeleri kastediyorum. Bir dergi bu bakımdan uygun/şanslı bir zamanda çıkıyorsa, gelişmesi görece olarak kolay olacaktır.

Eskiz'in çıkış zamanı bakımından şanslı olduğu söylenebilir. Eskiz bir şehir ve bölge planlama dergisi. Bu alanda çok önemli değişiklikler/dönüşümler yaşanıyor. Türkiye'de artık kent ile köy arasında bir ayrım çizgisi çizilememektedir. Kent kır tanımlarının dayandığı karşıtlık anlamını yitirmiştir. Bu durumda artık kent bir nokta ve kır da bir alan olarak temsil edilememektedir. Her ikisi de tek bir alan olarak temsil edilmektedir. Günümüzün küreselleşen ve bir network halinde temsil edilen dünyasında gezegensel kentleşme kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavramın kullanılmasıyla yeryüzünün tek bir kent olarak görülmeye başlanmıştır. Böyle bir dünyada kent ve kır ayrımını içermeyen bir yerellik bir yandan alan olarak temsil edilirken, öte yandan gezegensel kenti temsil eden ağın bir parçası haline gelmektedir.

Ayrıca Türkiye'de bina yapımındaki ve konut sunum biçimlerindeki değişimler sonucu kentlerin büyüme biçimleri değişti. 1980 öncesinde Türkiye'nin büyük kentleri tek tek binaların eklenmesiyle bir azman sanayi haline gelerek yağ lekeli halinde büyürken, bir azman sanayi kenti olarak tek merkezli yapısını koruyor, merkezdeki yoğunlaşmasını sürekli artırıyor. Bu büyüme biçimi kentin tarihsel dokularının tahribini hızlandırdığı gibi, büyük çevre sorunları yaratıyordu. 1980 sonrasında yapılanma sürecinin değişmesiyle, kent güçlü aktörlerin gerçekleştirdiği büyük kent parçalarının eklenmesiyle, aralarda boşluk bırakarak, saçaklanarak büyümeye başladı. Bu kent mekânda yayılırken merkezdeki yoğunluklarda bir düşme yaşanmaya başladı. Bu süreç içinde merkez parçalanarak çok odaklı hale geldi. Azman sanayi kentleri kent bölgeye dönüşme yaşanmaya başlamışlardır. Ortaya çıkan gelişme içinde kent formu uzun erimli olarak denetlenen /kestirilebilen bir şey olmaktan çıkmıştır. Artık kent formu oluşan (*emergent*) bir şeydir. Bu kentlerin formu planlanan bir şey olmaktan çıkarak, bazı performans ölçütlerini yerine getirmek üzere razı olunan bir şey olarak görülmeye başlamıştır.

İnsanın mekâna yerleşiminde ya da mekanın üretilmesinde yaşanan değişimler, yerleşmelerin planlanması ya da tasarımı konusunda yeni ele alımların geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu yenilik gereksiniminin ortaya çıkışını sadece yerleşme olgusunun niteliğindeki değişimlere bağlamak doğru olmaz. Planlamanın temelinde bilimsel bilgiye dayanarak üretilen kararlar olduğu hatırlanırsa, epistemoloji alanındaki gelişmelerden de etkileneneği açık hale gelir. 1980'li yıllarda bilimsel bilgi temsili kuramlara dayanıyordu. Bu dönemde planlama da araçsal rasyonalite çerçevesi içinde gerçekleşiyordu. 1980'li yıllarda öznellerarası uzlaşmalara dayandırılan yapılanmacı bir başka bilimsel bilgi türü gelişti. Bu bağlamda Habermas'ın iletişimsel rasyonalite kavramı planlamayı araçsal rasyonellikten bir demokrasi projesi olmaya taşıdı. 2007 sonrasında ise Nigel Thrift'in temsili olmayan kuramları savunmaya başlamasıyla bir üçüncü bilimsel bilgi türü devreye girdi. Bunun gerisinde Gilles Deleuze'in yaşamı sürekli bir oluşum içinde gören felsefesi yatmaktadır.

Eskiz, kent olgusunda, temsilinde, epistemolojisinde ve planlamasında böyle önemli dönüşümlerin yaşandığı bir dönemde yayın hayatına başlıyor. İlginçtir, eskiz sözcüğü bitmişin değil, bir arayışın sözcüğüdür. Bu bakımdan çok uygun düşüyor. Adeta derginin izleyebileceği gelişme stratejisine ışık tutuyor. Böyle dönüşüm ve arayış dönemleri, iyi ve atılcı bir strateji izlenirse, derginin kimliğini geliştirmesi ve etkili olmak bakımından çok verimli olabilecektir. Bu dönemlerde fırsatlar yüksek olacaktır.

Eskiz'e mutlu iddialı, uzun bir yaşam dileğiyle.

İlhan Tekeli